

POESIA CATALANA DEL SEGLE XX

Curs 2009-2010

Prof: Josep M. Balaguer

Descripció general i objectius del curs

L'assignatura consisteix en un repàs a la història de la poesia catalana del segle XX (des del Modernisme fins a finals dels anys setanta), amb atenció especial a les poètiques que hi són presents i amb anàlisi i comentari de textos representatius. El curs no consistirà en un repàs detallat del temari. Del que es tracta, especialment, és de contextualitzar amb prou precisió els autors i els llibres que es comentaran a classe. En aquest sentit, el curs se centrarà en una anàlisi interna del procés d'evolució que segueix el gènere al llarg del segle, sempre en relació als principals corrents i a les poètiques fonamentals de la poesia contemporània.

ESBÖS DE PROGRAMA

1. El Modernisme

- 1.1.- La renovació del llenguatge poètic. L'oposició als Jocs Florals i a la tradició Romàntica. El verisme poètic..
- 1.2.- Models modernitzadors en relació a les poètiques europees: Parnassianisme, Pre-rafaelisme, simbolisme, wagnerianisme... Els diversos sentits del "món clàssic".
- 1.3.- Joan Maragall. La poètica de la "paraula viva". Poesia i catalanisme: *Visions i cants*. El poeta civil. L'evolució posterior: d'*Enllà* a *Seqüències*..
- 1.4.- Poesia vitalista i còsmica. Influències maragallianes. Els poetes de la natura.
- 1.5.- Poesia i marginació social. La mitificació de Verdaguer.
- 1.6.- Simbolisme, pre-rafaelisme, parnassianisme. El poema en prosa. La batalla del sonet.. El grup d'"El Poble Català".
- 1.7.- L'Escola Mallorquina. Sentit i funcions estratègiques del concepte. Joan Alcover, Coata i Llobera

2.- El Noucentisme

- 2.1.- La jerarquització dels gèneres literaris i les funcions de la poesia.
- 2.2.- Una selecció ideològica i estètica dels corrents del tombant de segle, procés de síntesi. Simbolisme, parnassianisme i arbitrarisme. Artifici i idealització de la realitat quotidiana. La influència de l'*École Romane* i de Francis James.
- 3.1.- Josep Carner, Guerau de Liost. L'evolució cap al postsimbolisme..
- 3.2.- J.M. López-Picó i La Revista. Els joves formats en el Noucentisme i la renovació poètica. Carles Riba, Joaquim Folguera.
- 3.3.- Noucentisme i Avantguarda. Sentit i abast del terme Avantguarda. J.V.Foix.
- 3.4.- Altres vies de l'Avantguarda:
 - 3.4.1.- Josep M. Junoy
 - 3.4.2.- Joan Salvat –Papasseit.
- 3.5.- Crisi de l'estratègia noucentista i poesia. El debat sobre el popularisme. Josep M. de Sagarra. Tomàs Garcés.

3.- Els any 20-30

- 3.1.- Caracterització general. Els grans corrents poètics: Postsimbolisme, l'avantguarda, d'altres models alternatius. Factors d'evolució.
- 3.2.- Pervivència i readaptació de models de tradició vuitcentista. Les funcions del model en un nou context històric, els "tractes amb el poble": Josep M. de Sagarra.
- 3.3.- El postsimbolisme: una poètica i una diversitat de realitzacions. Poesia i crítica vies d'una reflexió teòrica. La "poesia pura" una fase del postsimbolisme o el pretext per a un debat.
- 3.3.1.- Carles Riba: poeta i crític, un model d'intel·lectual.
- 3.3.2.- J. V. Foix: la crítica a les segones avantguardes, la rejustificació de la funció de la poesia en un context de crisi històrica..
- 3.3.3.- Manent, poesia i crítica.
- 3.4.- Continuïtat dels models de la primera avantguarda.
- 3.5.- "Presència" del surrealisme.
- 3.6.- Crisi de l'avantguarda i posicions d'oposició al postsimbolisme. Pere Quart: la sàtira i la paròdia. La poesia de guerra.
- 3.7.- El joves poetes dels 30 i la seva inserció en la poètica postsimbolista, la incidència de la "generació del 27": B. Rosselló-Pòrcel, Joan Teixidor, Joan Vinyoli..
- 3.8.- La poesia en un context de guerra.

4.- 1939-1959

- 4.1.- La situació de la poesia catalana durant la postguerra. Plataformes de difusió. El context internacional.
- 4.2.- Corrents i tendències:
- 4.2.1.- La readaptació de la poètica postsimbolista: Josep Carner, Carles Riba, J. V. Foix. La reaparició o descoberta dels joves dels anys trenta: Joan Vinyoli, Màrius Torres.
- 4.2.2.- Continuïtat i evolució dels models d'avantguarda: Josep Palau i Fabre, Joan Brossa.
- 4.2.3.- Diferents vies d'acostament a una poètica considerada "realista": Pere Quart, Jordi Sarsanedas, Vicent Andrés Estellés.
- 4.2.4.- Dues construccions miticopoètiques: Agustí Bartra i Salvador Espriu.

5.- Els anys 60 i el realisme històric.

- 5.1.- El realisme històric: moviment sociocultural i/o poètica. El programa per al gènere. Diferents concepcions de "compromís". Plataformes de difusió.
- 5.2.- Reinterpretació de la tradició poètica. Els models Espriu i Pere Quart.
- 5.3.- Diferents vies. Crisi del model.
- 5.4. Gariel Ferrater i la poesia de l'experiència"

6.- Els anys 70.

- 6.1.- Ruptures amb el realisme històric.
- 6.2.- Reinterpretació de la tradició postsimbolista i de l'avantguarda: Pere Gimferrer.
- 6.3.- El mestratge de Ferrater i "la poesia de l'experiència": Narcís Comadira, Francesc Parcerisas.
- 6.5.- Diferents formes d'experimentalisme.
- 6.6.- Uns nous mestratges: "Descobertes" i continuïtats: Joan Brossa, Josep Palau i

Fabre, Joan Vinyoli....

BIBLIOGRAFIA GENERAL

- Enric BOU, *Poesia i sistema. La revolució simbolista a Catalunya*, B., Empúries, 1989.
- Ferran CARBÓ, *La poesia catalana del segle XX*, Alzira, Bromera, 2007.
- Josep M. CASTELLET, Joaquim MOLAS, *Poesia catalana del segle XX*, Barcelona, Edicions 62, 1963.
- Joan FUSTER, *Literatura catalana contemporània*, B., Curial, 1972..
- Josep M. LLOMPART, *La literatura moderna a les Balears*, Palma de Mallorca, Moll, 1964.
- J. N[AVARRO] SANTAEULÀLIA, *Qüestió de mots. Del simbolisme a la poesia pura*, B., La Magrana, 1989.
- RIQUER-COMAS-MOLAS, *Història de la literatura catalana*, vols. 8-11, B., Ariel, 1986-88.
- Arthur TERRY, "Del Romanticisme al noucentisme: les connexions europees de la poesia catalana", *Revista de Catalunya*, núm. 30 (maig 1989), ps. 125-138.
- Arthur TERRY, "La poesia catalana moderna dins el seu context europeu", *Revista de Catalunya*, núm. 4 (gener 1987), ps. 147-161.

BIBLIOGRAFIA DEL TEMA 1.

- Paulí ARENES, *Una aventura poètica moderna. El poema en prosa en la literatura catalana*, B., Curial, 1998.
- Jordi CASTELLANOS, "Estudi introductori" a DIVERSOS AUTORS, *Antologia de la poesia modernista*, B., Edicions 62, 1990, ps. 5-74.
- Maria Àngela CERDÀ, *Els pre-rafaelites a Catalunya*, B., Curial, 1981.
- Joan-Lluís MARFANY, *Aspectes del Modernisme*, B. Curial, 1975.
- Vicent SIMBOR ROIG, "Sobre la poesia modernista valenciana", dins *Miscel·lània Antoni M. Badia i Margarit* (volum I), Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1984, ps. 173-209.
- Arthur TERRY, *La poesia de Joan Maragall*, B., Quaderns Crema, 2000.

BIBLIOGRAFIA DEL TEMA 2

- Jaume AULET, "Estudi introductori", dins *Antologia de la poesia noucentista*, Barcelona, Edicions 62, 1997, ps. 7-54.
- Jaume AULET, *Josep Carner i els orígens del Noucentisme*, B., Curial / Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1992.
- Jaume AULET, "La poesia noucentista i les seves múltiples derivacions a començaments dels anys vint", dins DIVERSOS AUTORS, *Els anys vint als Països Catalans (Noucentisme / Avantguarda)*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1997, ps. 65-76.
- Josep M. BALAGUER, *La literatura catalana i l'Avantguarda*, dins Pere Gabriel (dir), *Història de la Cultura Catalana. Primeres Avantguardes. 1918-1930*, B., Eds. 62, 1997.
- Joaquim MOLAS, *La literaturar catalana d'avantguarda (1916-1939)*, B., Antoni Bosch ed., , 1983.
- Jordi MALÉ, *Carles Riba i el Noucentisme. Les idees literàries (1913-1920)*, B., La

Magrana, 1995.

BIBLIOGRAFIA DEL TEMA 3.

- Manuel AZNAR, "Redreçament i ruptura de la cultura valenciana (1927-1939)", *Els Marges*, núm. 12 (gener 1978), ps. 23-58; núm. 13 (maig 1978), ps. 3-32. Reproduït a M. AZNAR, R. BLASCO, *La política cultural al País Valencià (1927-1939)*, València, Institució Alfons el Magnànim, 1985.
- Josep M. BALAGUER, *La poesia catalana dels anys vint-trenta*. dins Pere Gabriel (dir.), *Història de la Cultura catalana. República, Autogovern i Guerra (1931-1939)*, B., Eds.62, 1998. pp. 125-134.
- Maria CAMPILLO, "El romanç a Catalunya. Sobre la poesia en temps de guerra", *L'Avenç*, núm. 265 (gener 2002), ps. 43-49.
- Josep IBORRA, "La poesia política valenciana (1930-1939)", dins *La trinxera literària (1974-1990). Estudis sobre literatura catalana al País Valencià*, Barcelona / València, Publicacions de l'Abadia de Montserrat / Institut Universitari de Filologia Valenciana, 1995, ps. 127-136.
- Jordi MALÉ, *Poètica de Carles Riba. Els anys del postsimbolisme. 1920-1938*, B. La Magrana, 2001.
- Marçal SUBIRÀS I PUGIBET, "Dades sobre el postsimbolisme a Catalunya", dins *Homenatge a Arthur Terry (volum II)*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1999, ("Estudis de llengua i literatura catalanes", 38), ps. 197-226.
- Arthur TERRY, "L'avantguarda catalana dels anys 20", dins DIVERSOS AUTORS, *Professor Joaquim Molas. Memòria, escriptura, història (volum II)*, B., Universitat de Barcelona, 2003, ps. 1133-1142.

BIBLIOGRAFIA DELS TEMES 4, 5, 6.

- Jaume AULET, "La poesia catalana de la segona meitat dels anys cinquanta: unes propostes aparentment innovadores", dins Àlex BROCH, Ramon PINYOL I TORRENTS (eds.), *Col·loqui Martí i Pol. 1948-1998. Cinquanta anys de poesia*, Vic, Eumo, 2000, ps. 67-89.
- "La poesia catalana dels anys 60 i els diversos usos del realisme", *Caplletra* n° 28 (primavera 2000), pp. 33-50.
- E. BALAGUER, *Poesia alquímia i follia. Aproximació a l'obra poètica de Josep Palau i Fabre*, PAM, B. 1995.
- Josep BALLESTER, "La poesia catalana de postguerra al País Valencià", València, Tres i Quatre, 1995.
- G. BORDONS, *Introducció a la poesia de Joan Brossa*, B., Eds. 62, 1988.
- Àlex BROCH, "Estudi introductori" a Àlex BROCH (ed.), *Poesia catalana. Antologia 1939-1968*, Barcelona, Edicions 62, 1985, ps. 5-34.
- Maria CAMPILLO, "De la ventura en la poesia de l'exili", dins DIVERSOS AUTORS, *Sesenta años después. Las literaturas del exilio republicano de 1939. Actas del II Congreso Internacional (Bellaterra, 1999)*. Volum I, Sant Cugat del Vallès, Associació d'Idees / Gexel, 2000, ps. 459-470.
- F. CARBÓ, *Introducció a la poesia de Joan Vinyoli*, PAM, B. 1991.
- , *La freda veritat de les estrelles (Lectures de Joan Vinyoli)*, PAM, B. 1995.
- M. CARBONELL, *L'obra en vers de J.V.Foix*, Teide, B. 1991.
- R.M. DELOR, *Salvador Espriu o el cercle obsessiu de les coses*, B. Eds. 62, B. 1989.

Joaquim MOLAS, "Retòrics i terroristes en la poesia catalana de postguerra", dins *Obra crítica* / 2, Barcelona, Edicions 62, 1999, ps. 234-239.

Diversos Autors, *Centenari Joan Oliver- "Pere Quart"*, B. , Generalitat de Catalunya 1999.

M. PONS, *Poesia insular de postguerra: quatre veus dels anys cinquanta*, B., PAM, 1998.

M. PRATS, *Màrius Torres, l'home i el poeta* , B., El Mall, 1986.

E. SULLÀ, *Una interpretació de les "Elegies de Bierville" de Carles Riba* , B., Empúries, 1993.

A. TERRY, *Sobre poesia catalana contemporània. Riba, Foix, Espriu* , B., Eds. 62, 1985.

, *Quatre poetes catalans: Ferrater, Brossa, Gimferrer, Xirau* , Eds. 62, B. 1991

Joan TRIADÚ, *La poesia catalana de postguerra*, Barcelona, Edicions 62, 1985.

LECTURES

Joan MARAGALL, *Antologia poètica*, a cura d'Arthur Terry, Barcelona, Edicions 62, 1994, ("Les Millors Obres de la Literatura Catalana", 71).

Josep CARNER, *La paraula en el vent* (1914).

Joan SALVAT-PAPASSEIT, *Poemes en ondes hertzianes* (1919).

J.V. FOIX, *Gertrudis* (1927)

Carles RIBA, *Tres suites* (1937).

Salvador ESPRIU, *Cementiri de Sinera* (1946).

PERE QUART, *Saló de tardor* (1947)

Joan BROSSA, *Em va fer Joan Brossa* (1951).

Gabriel FERRATER, *Da nuces pueris* (1960).

Pere GIMFERRER, *Els miralls* (1970).

AVALUACIÓ

Examen final, que tindrà en compte la matèria teòrica i les lectures obligatòries. Al llarg del curs, també s'hauran de presentar, com a mínim, cinc exercicis de comentari de text o d'altres tipus que s'aniran proposant.